

Poř. č. 19/2002

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k postupu státního zástupce, rozhoduje-li o nepřipustnosti návrhu obviněného nebo jiné osoby na přijetí peněžitě záruky

I. Nevyhoví-li státní zástupce v přípravném řízení návrhu obviněného na to, aby bylo vysloveno, že přijetí peněžitě záruky je přípustné (§ 73a odst. 2 písm. b) trestního řádu), v pořádkové lhůtě pěti pracovních dnů jej předloží k rozhodnutí soudu (§ 73b odst. 3 předposlední věta trestního řádu). Stejně postupuje v případě, učiní-li takový návrh současně obviněný a jiná osoba nebo pokud obviněný požádá o propuštění z vazby na svobodu a jiná osoba navrhne přijetí peněžitě záruky.

Každý návrh obviněného na přijetí peněžitě záruky lze totiž posuzovat jako žádost obviněného o propuštění z vazby na svobodu (§ 72 odst. 3 trestního řádu).

II. Podala-li návrh na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky jiná osoba než obviněný, aniž by tento návrh byl součástí žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu (jeho návrhu na přijetí peněžitě záruky) anebo takový návrh byl učiněn v bezprostřední souvislosti s takovou žádostí (návrhem) obviněného, státní zástupce v takovém případě rozhodne usnesením i za předpokladu, že vysloví, že přijetí peněžitě záruky se zřetelem na skutečnosti uvedené v § 73a odst. 2 písm. b) trestního řádu není přípustné.

Nejvyšší státní zastupitelství na základě podnětu Krajského státního zastupitelství v Plzni, které signalizovalo aplikační problém, který se vyskytl v působnosti Okresního státního zastupitelství v Tachově, řešilo otázku výkladu ustanovení § 73a odst. 2 písm. b) tr. ř. ve spojení s ustanoveními § 72 odst. 3 a § 73b odst. 3 předposlední věty tr. ř.¹

¹ Obviněný, který byl ve vazbě z důvodu uvedeného v § 67 písm. c) trestního řádu, požádal o propuštění z vazby na svobodu a její nahrazení slibem ve smyslu § 73 odst. 1 písm. b) trestního řádu a přijetím peněžitě záruky podle § 73a trestního řádu.

Státní zástupkyně žádosti nevyhověla o postoupila ji příslušnému okresnímu soudu, který ji rovněž zamítl. Proti tomuto usnesení podal obviněný stížnost, kterou krajský soud zamítl jako nedůvodnou.

V době, kdy usnesení krajského soudu nebylo ještě doručeno všem osobám, podal obviněný prostřednictvím obhájce návrh na přijetí peněžitě záruky a domáhal se pouze rozhodnutí, že je peněžitě složení záruky přípustné včetně určení její výše a způsobu složení.

Další otázka může spočívat v tom, zda vůbec má být rozhodováno o takovém návrhu, když obviněný nežádal o propuštění z vazby na svobodu, ale pouze o rozhodnutí, že by bylo přípustné přijetí peněžitě záruky.

I.

Nejprve je nutno zabývat se otázkou, zda – v případě, že nehodlá návrhu obviněného nebo jiné osoby na to, aby bylo vysloveno, že přijetí peněžitě záruky je přípustné, vyhovět – má státní zástupce rozhodovat usnesením anebo má postupovat tak, že takový návrh posoudí jako žádost o propuštění z vazby na svobodu. Podstatou problému zde je, zda je v úvahu nutno vzít i ustanovení § 73b odst. 3 předposlední věty tr. ř., které upravuje postup státního zástupce ohledně žádostí obviněného o propuštění z vazby na svobodu, kterým nevyhověl.

Přicházejí zde v úvahu dvě alternativy možného řešení:

Podle první z nich slova uvedená v § 73a odst. 2 písm. b) tr. ř. „na návrh obviněného nebo osoby, která nabízí složení peněžitě záruky, orgán uvedený v odstavci 1, rozhodne ... vzhledem k ... nabídku peněžitě záruky nepřijímá...“ nelze vykládat stejně jako ve vztahu k úpravě v § 73a odst. 2 písm. a) tr. ř. (kde jde o rozhodnutí o přípustnosti přijetí peněžitě záruky a určení její výše, způsobu jejího složení a dále - se zřetelem na úpravu v § 73a odst. 1 větu první tr. ř. - popř. i o propuštění z vazby na svobodu). Mohlo by tomu tak být i proto, že z obsahového hlediska každý návrh na přijetí záruky je současně i žádostí o propuštění z vazby na svobodu. Platí zde proto úprava uvedená v § 73b odst. 3 tr. ř. včetně lhůty zde uvedené pro předložení takové žádosti soudu. Nelze uplatnit rozdílný režim ohledně standardní žádosti a ohledně návrhu obviněného, aby bylo vysloveno, že je přijetí peněžitě záruky přípustné. Státní zástupce by pak věc s žádostí o propuštění z vazby (jehož součástí může být i shora naznačený návrh) předložil soudu. Současně by o tomto svém opatření v souladu s úpravou v čl. 29 odst. 1 poslední větě pokynu obecné povahy poř. č. 9/1994 vyrozuměl obviněného, resp. jeho obhájce.

Druhá alternativa vychází z doslovného gramatického výkladu ustanovení § 73 odst. 2 písm. b) tr. ř. To by pak znamenalo, že státní zástupce by zvlášť posuzoval běžné žádosti o propuštění z vazby na svobodu a zvlášť výše uvedené návrhy. V případě žádosti o propuštění z vazby na svobodu by státní zástupce postupoval plně v souladu s § 73b odst. 3 předposlední větou tr. ř. V případě návrhů o vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky by naopak postupoval podle § 73a odst. 2 písm. b) tr. ř. (samozřejmě jen v případě, že návrhu nevyhoví), a potom by rozhodoval usnesením. Pokud by byla současně podána žádost o propuštění z vazby na svobodu a návrh na vyslovení, že je přijetí peněžitě záruky přípustné, státní zástupce by zároveň rozhodoval usnesením (proti kterému bude přípustná stížnost, o níž ovšem bude rozhodovat soud - § 146a odst. 1 písm. a) tr. ř. per analogiam, nikoli nejbližší vyšší státní zastupitelství) a zároveň by předložil žádost soudu; o tom by obviněného, případně další osoby vyrozuměl.

Zásadním problémem této druhé alternativy je, že zde vznikne zákonitě dvojitý procesní režim – jiný u žádostí o propuštění z vazby na svobodu a jiný u návrhů na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky (o žádosti rozhoduje soud v prvním stupni, zatímco o případné stížnosti sice rovněž soud, ale jako orgán druhého stupně).

Při řešení shora naznačené otázky je nutné především vycházet z ustanovení § 59 odst. 1 věty první tr. ř. o tom, že podání se posuzuje vždy podle svého obsahu, i když je nesprávně označeno. V případě ať už žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu nebo návrhu obviněného na vyslovení, že přijetí nabídky peněžitě záruky je přípustné, jde vždy o podání, která z hlediska svého obsahu směřují k tomu, že obviněný se **domáhá svého propuštění z vazby na svobodu**. Stejně tak je tomu i v případě, pokud takový návrh učiní obviněný (nebo požádá o propuštění z vazby na svobodu) a současně jiná osoba navrhne přijetí peněžitě

záruky (v dohodě s obviněným a v podstatě v téže době).² Jedná-li se o žádost o propuštění z vazby na svobodu, k níž není připojen slib obviněného, návrh na přijetí záruky nebo na nahrazení vazby dohledem probačního úředníka (§ 73 odst. 1 písm. a) až c) tr. ř.), resp. již zmiňovaný návrh na vyslovení přípustnosti peněžitě záruky, je situace pojmově zcela shodná jako v případech, kdy takový návrh (obviněného nebo jiné osoby) by byl k takové žádosti připojen (nebo by obsah podání adresovaného státnímu zástupci anebo soudu byl formulován sice poněkud odchylně, ale přesto způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, o co konkrétně obviněnému jde, tedy o to, aby byl propuštěn z vazby na svobodu).³ Vždy totiž jde obviněnému právě o to, aby byl z vazby propuštěn na svobodu. Odlišuje se jen způsob rozhodování o takové žádosti; v prvním z naznačených případů se rozhoduje bez použití zvláštních ustanovení trestního řádu, která se týkají možnosti nahradit vazbu jiným opatřením (§ 73, § 73a, § 293 tr. ř.), v ostatních případech se podle nich postupuje. Použití těchto zvláštních ustanovení přichází ovšem v úvahu i bez takové žádosti, z vlastního podnětu státního zástupce (srov. § 73b odst. 3 věta první a zejména druhá tr. ř.). Jestliže je taková žádost obviněného podána, platí, že o ní musí orgány činné v trestním řízení s maximálním urychlením (srov. po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. již nejen ustanovení § 71 odst. 1 tr. ř., ale § 72 odst. 3 větu druhou a § 73b odst. 3 předposlední větu tr. ř.) rozhodnout – státní zástupce není oprávněn rozhodovat usnesením, ale je povinen ve lhůtě pěti pracovních dnů (která je lhůtou pořádkovou, jejíž nedodržení nemá za následek nezbytnost neprodleně obviněného propustit z vazby na svobodu, jak by tomu bylo v případě nedodržení propadných lhůt uvedených v ustanovení § 71 odst. 3, 4, 5 tr. ř.)⁴ předložit takovou žádost soudu.

Je nepochybné, že režim ustanovení § 73b odst. 3 předposlední věty tr. ř. (a shodně tak § 72 odst. 3 věty druhé tr. ř., které se však vztahuje na postup soudu a nikoli státního zástupce v přípravném řízení) se stejně jako žádostí o propuštění z vazby na svobodu bez připojených návrhů na přijetí některého z opatření nahrazujících vazbu týká i návrhů na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky, jestliže takovému návrhu nehodlá státní zástupce vyhovět. Jakýkoli jiný závěr by vedl k absurdním důsledkům: Z procesního hlediska by se odlišoval postup, který by se vztahoval na podání výslovně označená jako žádosti o propuštění z vazby na svobodu (aniž by jejich obsahem, resp. v příloze k nim, což by přicházelo v úvahu i dodatečně, byl návrh na přijetí některého z opatření nahrazujícího vazbu), a postup uplatňovaný ohledně podání, jež by z hlediska striktního výkladu jejich obsahu bylo

² Je možno připustit takové časové rozpětí (mezi oběma podáními – obviněného a jiné osobě), které vůbec ještě umožní, aby ohledně těchto podání bylo možno postupovat jako ve vztahu k jedinému podání.

³ Lze si pojmově představit i případ, že obviněný své podání neoznačí výslovně jako „žádost o propuštění z vazby na svobodu“, ale jako „podnět k přezkoumání důvodnosti vazby“, resp. jejího dalšího trvání, popř. uvede, že „navrhuje, aby byl z vazby propuštěn po přijetí nabídky záruky, slibu, nahrazení vazby dohledem probačního úředníka“. Je také možné, že obviněný nejprve učiní žádost o propuštění z vazby na svobodu v užším smyslu a toto své podání posléze doprovodí nabídkou některého z opatření nahrazujících vazbu (§ 73, § 73a, § 293 tr. ř.).

⁴ Ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek bude zveřejněno rozhodnutí, jehož právní věta bude znít zřejmě následovně: „**Lhůty stanovené v § 71 odst. 3, 4, 5, 6 tr. ř. nejsou pouze lhůtami pořádkovými. Jde o lhůty, které spadají pod článek 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, podle kterého nikdo nemůže být držen ve vazbě leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Povahy a smyslu těchto lhůt nepřipouští stav, že by nedodržení těchto lhůt nemělo žádný vliv na další trvání vazby. Není-li z nějakého důvodu rozhodnuto v této lhůtě v tom smyslu, že se obviněný i nadále ponechává ve vazbě, je nutno obviněného propustit na svobodu. To se netýká lhůt v § 72 odst. 3 větě druhé a v § 73b odst. 3 předposlední větě tr. ř., které jsou lhůtami pořádkovými.**“

možno posoudit jako návrh na přijetí některého z těchto opatření (a tedy i na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky). V případě první varianty by o nich rozhodoval (usnesením) až soud, v případě varianty druhé státní zástupce (usnesením), o případné stížnosti proti jeho rozhodnutí pak soud, ale v postavení orgánu druhého stupně. Nastal by zjevně neúnosný stav, kdy prakticky o stejné otázce by rozhodovaly různé orgány (příčemž by nebylo možno vyloučit vydání zcela protichůdných rozhodnutí).

Je možno jednoznačně vycházet z toho, že úprava v § 73b odst. 3 předposlední větě tr. ř. se vztahuje i na postup státního zástupce ohledně návrhů obviněného (a jiné osoby než obviněného – byly-li učiněny v bezprostřední souvislosti s žádostí obviněného o propuštění z vazby na svobodu nebo s jeho návrhem zde uvedeným) na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky⁵ tehdy, jestliže takovému návrhu státní zástupce nevyhoví. Platí to tím spíše, jestliže bude uplatněn širší výklad ustanovení § 59 odst. 1 věty první tr. ř. o posuzování povahy podání obviněných,⁶ jež vcelku jednoznačně směřují vždy k tomu, aby byl propuštěn z vazby na svobodu.

Slova „rozhodne“ v § 73a odst. 2 tr. ř., která se vztahují jak k textu v písm. a), tak i v písm. b) citovaného ustanovení, lze v případě státního zástupce, který takto postupuje v přípravném řízení, vyložit i tak, že státní zástupce nerozhoduje usnesením a svůj závěr o důvodnosti návrhu sdělí obviněnému, popř. jeho obhájci, resp. i jiné osobě (bude-li její návrh učiněn v bezprostřední souvislosti s žádostí nebo návrhem samotného obviněného) a věc následně (ve lhůtě stanovené v § 73b odst. 3 předposlední větě tr. ř.) předloží se svým stanoviskem soudu.

II.

Vše, co bylo shora uvedeno, se týká situace, kdy se jedná o podání, jimiž se **obviněný** domáhá propuštění z vazby na svobodu (popř. i situace, kdy součástí podání obviněného je i návrh jiné osoby nebo takový návrh jiné osoby byl učiněn v bezprostřední souvislosti s příslušným podáním obviněného). Jde-li o případy, kdy nikoli žádost o propuštění z vazby na svobodu, kde je to pojmově vyloučeno,⁷ ale **jiná osoba** učiní návrh na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky⁸, zde je třeba vycházet z toho, že o takovém návrhu musí státní zástupce rozhodnout, a to **usnesením**.

Důvodem je právě okolnost, že zatímco každé podání obviněného směřující k jeho propuštění z vazby na svobodu lze posoudit jako žádost o propuštění z vazby na svobodu, v případě návrhu jiné osoby na přijetí peněžitě záruky, kterou sama tato osoba potom složí způsobem určeným státním zástupcem nebo soudem, tomu tak není (nepůjde-li samozřejmě o případ, kdy se podání obviněného i této jiné osoby v podstatě zcela překrývají; pak se jedná o výjimku, z toho, co bude uvedeno dále). O

⁵ Plně to platí i ohledně návrhů na přijetí jiných opatření nahrazujících vazbu nežli jen peněžitě záruky.

⁶ Případně doprovázených i návrhem jiné osoby na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky (totéž by se mohlo např. týkat i nabídky záruky).

⁷ Manžel a děti obviněného nejsou osobami oprávněnými k podání žádosti o propuštění z vazby na svobodu podle § 72 odst. 3 tr. ř., o které by státní zástupce nebo soud museli rozhodovat. Takovou žádost lze považovat jedině za podnět k přezkoumání důvodnosti vazby ve smyslu § 72 odst. 1 věty první. Pokud se přezkoumáním zjistí, že důvody vazby trvají, osobám, které podnět učinily, se sdělí, že nejsou oprávněny k podání žádosti podle § 72 odst. 3 tr. ř.

⁸ Zde je potřebné jen doplnit, že jiná osoba nemůže učinit obdobný návrh na přijetí jiného opatření nahrazujícího vazbu uvedeného v § 73 odst. 1 písm. b), popř. c) tr. ř. [nikoli však písm. a)], s ohledem na to, že to platná právní úprava nepřipouští (výjimkou je právě případ upravený v § 73 odst. 1 písm. a) tr. ř.).

návrhu jiné osoby musí být rozhodnuto způsobem, který stanoví trestní řád. Tímto způsobem je nutno vykládat i ustanovení § 73a odst. 2 písm. b) tr. ř. (v případě, kdy státní zástupce návrhu jiné osoby na přijetí peněžitě záruky vyhoví, je situace zcela jasná – rozhoduje se usnesením, což by ale platilo i za situace popsané pod bodem I. tohoto stanoviska).

Znovu je třeba zdůraznit, že postup uvedený v tomto bodě se uplatní výlučně za předpokladu, že návrh jiné osoby na vyslovení přípustnosti přijetí peněžitě záruky bude učiněn zcela samostatně a nezávisle, aniž by takový návrh (či žádost o propuštění z vazby na svobodu) v přibližně téže době podal i obviněný. U obhájce je nutno vzít v úvahu i to, že nemá v trestním řízení samostatná obhajovací práva (výjimky se týkají jen řízení proti uprchlému nebo řízení, které se ve výjimečných případech koná, byť obviněný zemřel), a to ani tehdy, jde-li o řízení proti mladistvým. Obhájce tedy příslušný návrh činí vždy jménem obviněného.

Toto stanovisko bylo vydáno podle ustanovení § 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství.

Nejvyšší státní zástupkyně:
Mgr. Marie Benešová, v. r.